

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата філологічних наук, професора,
професора кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови
Запорізького національного університету

КЛИМЕНКО ОЛЬГИ ЛЕОНІДІВНИ,

на дисертацію ЦИНТАР НАТАЛІЇ ВАСИЛІВНИ

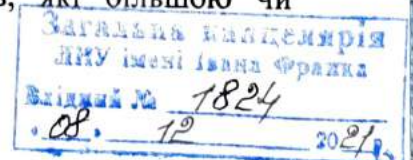
**«Категорія емотивності в англійській художній
літературі XIX та XXI століття (гендерний аспект)»**,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 «Філологія»

Актуальність теми дисертації. Дисертація, присвячена дослідженню гендерного аспекту категорії емотивності в англійській художній літературі XIX та XXI століття на вербальному та когнітивному рівнях, відображає загальний дослідницький принцип сучасної антропоцентричної лінгвістики, яка вивчає об'єкти, найбільш важливі у життєдіяльності людини та у розвитку людської особистості

Обрана Цинтар Н.В. тема роботи є беззаперечно актуальною, оскільки у її фокусі перебувають гендерно-зумовлені емоційні реакції людини, що знаходять своє втілення в соціально-побутовому романі XIX та XXI століття. Своєчасність роботи зумовлена потребою вивчення категорії емотивності з урахуванням лінгвокультурулогічного фактору в синхронії та діахронії, обґрунтування ролі емотивності та гендерної специфіки її вербалізації в художніх творах, відсутністю ґрунтового полівекторного аналізу емотивності тексту та лінгвістичних засобів її репрезентації з урахуванням гендеру наратора в англійському художньому дискурсі доби романтизму та постмодернізму.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій. Докладне ознайомлення з дослідженням Н.В. Цинтар дає підстави стверджувати, що авторка вміє осмислювати та аналізувати як теоретичні так і ілюстративні джерела, якими вона послуговувалася під час роботи над обраною темою, оскільки дисертація має логічну структуру, послідовний виклад, чітке аргументування як здобутків лінгвістів, які більшою чи

меншою мірою висвітлювали обраний вектор, так і власних спостережень й висновків, сформульованих на підставі докладного й ретельного аналізу ілюстративного матеріалу, актуалізованого в художніх творах ХІХ та ХХІ століття. Зауважимо, що теоретико-методологічна база дослідження представлена вичерпно.

Список опрацьованих дисертанткою джерел становить – 298, позицій, що свідчить про обізнаність дисертантки з сучасними тенденціями філологічних пошуків, як на теренах України, так і за її межами. Робота містить 6 таблиць, 6 рисунків і 3 додатків (10 таблиць). Це говорить про ретельне опрацювання дисертанткою обраного матеріалу дослідження.

Достовірність висновків та об'єктивність одержаних результатів з урахуванням достатнього обсягу фактичного та ілюстративного матеріалу забезпечує вагома методологічна база. Використання комплексної методики дослідження, що ґрунтується на здобутках лінгвокультурології, лінгвостилістики, лінгвокогнітології та гендерної лінгвістики дало змогу успішно розв'язати поставлені завдання. Використані у роботі методи уможливили формулювання валідних висновків.

Беззаперечною є **наукова новизна** дослідження, яка полягає у комплексному аналізі лексичних, стилістичних та синтаксичних засобів вираження емоцій на прикладах художніх творів авторів-чоловіків та авторів-жінок ХІХ та ХХІ століття у синхронії та діахронії; класифікації емоційних концептів за аксіологічним принципом (позитивні, негативні, амбівалентні); обґрунтовані соціально-культурної детермінованості емотивності художнього твору; визначенні впливу гендеру наратора на репрезентацію емотивності художнього твору; встановленні залежності емотивного фону та емотивної тональності від гендерної приналежності автора; виявленні динаміки аксіологічного фокусу емоцій англійських авторів.

Враховуючи мету розвідки, яка полягала у встановленні гендерних відмінностей реалізації категорії емотивності в прозових художніх творах авторів ХІХ та ХХІ ст. на вербальному та когнітивному рівнях, виявленні

динамічного аспекту фокусу емоційних концептів англійських авторів обох статей XIX та XXI ст., у роботі встановлено теоретичні аспекти взаємозв'язку емоцій людини і мови; визначено методологічні засади дослідження емотивності в тексті; виокремлено лексичні, синтаксичні та стилістичні засоби вираження емоцій на прикладах художніх творів авторів-чоловіків та авторів-жінок XIX та XXI століття; визначено роль емотивної лексики в текстотворенні; окреслено гендерну закономірність емотивного фону та емотивної тональності творів англійських письменників; проаналізовано особливості реалізації емотивності у творчості англійських авторів епохи романтизму та постмодернізму; виявлено динаміку аксіологічного фокусу емоційних концептів англійських авторів XIX та XXI століть.

Теоретичне значення дисертації полягає в тому, що її результати можна вважати внеском у такі галузі англістики як лінгвокультурологія, теорія комунікації, когнітивна лінгвістика, гендерна лінгвістика, психолінгвістика, лінгвокраїнознавство. Сформульовані в дисертації висновки слугують підґрунтям для зіставних досліджень, що є ціннісними домінантами у певній лінгвокультурі, а також збагачують теоретико-методологічну базу сучасного мовознавства. Дисертація доповнює дослідницьку парадигму германістики новими знаннями про емотивність та гендерну специфіку її вербалізації в англійському художньому дискурсі романтизму та постмодернізму; у з'ясуванні лінгвокультурологічної категорії емотивності в синхронії та діахронії з урахуванням гендеру наратора. Отримані результати поглиблюють знання про категорію емотивності тексту та лінгвістичні засоби її репрезентації та роблять вагомий внесок у розвиток як текстології та емотіології, так і лінгвістики в цілому.

Практична цінність дослідження полягає в тому, що його результати та систематизований ілюстративний матеріал можуть бути використані в лекційних курсах з стилістики та лексикології англійської мови, лінгвокультурології, міжкультурної комунікації, психолінгвістики, у

спецкурсах з дискурсології, лінгвістики тексту, комунікативної лінгвістики, гендерної лінгвістики, лінгвокраїнознавства.

У вступі зазначено актуальність теми дослідження, сформульовано мету й завдання роботи, представлено предмет, об'єкт і методологічний інструментарій дослідження, зазначено практичне значення та наукову новизну, подано структуру, а також дані про апробацію роботи.

У першому розділі **«Теоретичні засади вивчення категорії емотивності у мові та літературі»** висвітлено ретроспективу дослідження категорії емотивності в міждисциплінарній парадигмі: представлено поняття та історію дослідження емотивності в лінгвістиці, проаналізовано емоції в психологічному та лінгвістичному аспектах; розмежовано категорії емотивності, емоційності, експресивності та оцінності, описано соціокультурну специфіку категорії емотивності. Представлено особливості емотивності англomовного дискурсу. Проаналізовано гендерну зумовленість емотивності в авторському світобаченні.

У другому розділі **«Методологія, методика та методи дослідження емотивної лексики»** представлені основні підходи до вивчення категорії емотивності в художньому творі. Окреслено методика та методи дослідження емотивної лексики, критерії вибору матеріалу та етапи проведення дослідження.

У третьому розділі **«Дослідження категорії емотивності у творах авторів-чоловіків та авторів-жінок XIX століття»** проаналізовано маскуліні та фемінні особливості репрезентації емотивності у творах авторів-чоловіків та авторів-жінок XIX ст. на вербальному та когнітивному рівнях. Охарактеризовано особливості функціонування лексики, що виражає емоції, та лексики, що описує емоції. Встановлено гендерну відмінність емотивного фону та емотивної тональності творів XIX ст. Проаналізовано три домени емоційних концептів (позитивні, негативні, амбівалентні).

У четвертому розділі **«Дослідження категорії емотивності у творах авторів-чоловіків та авторів-жінок XXI століття»** проаналізовано

маскулінні та фемінні особливості репрезентації емотивності у творах авторів-чоловіків та авторів-жінок XXI ст. на вербальному та когнітивному рівнях. Виявлено особливості функціонування лексики, що виражає емоції, та лексики, що описує емоції. Охарактеризовано гендерну відмінність емотивного фону та емотивної тональності творів XIX ст. Виокремлено та проаналізовано три домени емоційних концептів (позитивні, негативні, амбівалентні). Проведено компаративний аналіз гендерних особливостей реалізації категорії емотивності в творах авторів-чоловіків та авторів-жінок XIX ст. та XXI ст. в синхронії та діахронії.

У **загальних висновках** сформульовано основні висновки дисертації та окреслено перспективи подальшого аналізу зазначеної тематики.

Повнота викладу в наукових публікаціях зарахованих за темою дисертації. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено в двадцяти одноосібних публікаціях авторки. Зокрема, авторкою опубліковано п'ять статей у наукових фахових виданнях України, одна стаття в іноземному виданні, та чотири статті у збірниках наукових праць. Результати дослідження додатково відображені у десяти матеріалах міжнародних науково-практичних та всеукраїнських конференцій.

Апробацію результатів дисертації здійснено під час виступів на конференціях та круглих столах, таких як: Міжнародна наукова конференція «Основні питання науки та освіти» (Польща, Варшава 2017), Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна філологія: Перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень» (Одеса, 2017), Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні філологічні дослідження: поєднання інноваційних та традиційних підходів» (Грузія, Тбілісі, 2018), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної мови та літератури» (Одеса, 2018), Міжнародна науково-практична конференція «Мова і засоби масової комунікації на сучасному історичному етапі» (Львів, 2018), Міжнародна науково-практична конференція «Концептуальні проблеми розвитку філологічних наук у

сучасному полікультурному просторі» (Київ, 2018), Науково практична конференція «Філологія у країнах ЄС та Україні на сучасному етапі» (Румунія, Бая Маре, 2018), Міжнародна науково-практична конференція «Мова та мовлення: лінгвокультурологічний, комунікативний та дидактичний аспекти» (Кам'янець-Подільський, 2019); та на всеукраїнських наукових конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція «Філологія та лінгвістика у сучасному світі» (Запоріжжя, 2018), Всеукраїнська науково-практична конференція «Гуманітарні, природничі та точні науки як фундамент суспільного розвитку» (Харків, 2019).

Мова, стиль, оформлення дисертації. Дисертація Н.В. Цинтар підготовлена відповідно до вимог, які висувають до підготовки наукових робіт. Виклад матеріалу здійснено державною мовою науковим стилем. Технічне оформлення роботи відповідає усталеним нормам до підготовки такого типу робіт.

Побажання та дискусійні зауваження до змісту дисертації. Ураховуючи викладене вище, маємо всі підстави задля того, щоб кваліфікувати дисертацію Н.В. Цинтар як ґрунтовне дослідження, підготовлене відповідно до встановлених вимог, що відповідає належному рівню та філологічним викликам сьогодення. Акцентуючи увагу на актуальності обраної теми, новизні й переконливості висновків та належному науковому і філологічному рівнях її підготовки, виникає кілька питань дискусійного характеру, що потребують додаткового пояснення дисертантки та кличуть до дискусії:

1. На нашу думку, потребує додаткового уточнення тлумачення дисертанткою таких базових понять наукової праці, як «емотивний фон», «емотивна тональність», «емотивна забарвленість», «емотивно-маркований контекст». Хотілося б уточнити, як корелюють ці поняття та у якій взаємозалежності перебувають? Від чого залежать співзвучність (с.143) або диссонанс (с.182) емотивної тональності та емотивного фону в художніх творах авторів-чоловіків та авторів-жінок?

2. У світлі попереднього зауваження доречно уточнити формулювання поняття «емоційний стан», яке неодноразово згадується в роботі. В дисертації зазначається, що «саме завдяки мовним засобам, які описують емоційний стан художнього персонажу, читачеві художньої літератури вдається краще сприйняти прагматичну функцію емотивності» (с.121). Хотілося б дізнатися, чи помітила дисертантка особливості відтворення емоційного стану за допомогою авторської та персонажної номінацій через гендерні відмінності наратора?

3. Нам імпонує те, що дисертаційне дослідження виконане у широкому макрофілологічному ключі (у тісному поєднанні двох фундаментальних наук філології → літературознавства + мовознавства). Власне такий підхід до аналізу мовних явищ при дослідженні художньої літератури у зрізі новітніх наратології й дискурсології (те що дуже вдало зробила дисертантка), як провідних підходів у сучасній філологічній науці, уможливило правдиві результати аналізу. Але водночас вважаємо, що потребує уточнення термін «емотивна невербаліка» (с.162), яким послуговується авторка. Яку роль відіграють невербальні засоби у вираженні емоцій і яким чином відбувається «деталізація невербальної експресії емоцій» (с.121) у художньому дискурсі ХІХ та ХХІ століть?

4. Проведене дослідження категорії емотивності у творах авторів-чоловіків та авторів-жінок ХІХ та ХХІ століть, дозволило дисертантці виявити «гендерні закономірності реалізації емотивності художнього твору» (с.188) та зробити висновок, що «гендерні відмінності експресії емоцій залежать, насамперед, від етно-культурних стандартів... та обумовлені впливом гендерних норм, що сформовані шляхом виховання» (с.192). Порівняння гендерних особливостей вербальної та когнітивної репрезентації емотивності у творах маскулінних та фемінінних авторів ХІХ та ХХІ століть дозволило встановити, що акцент «емоційного фокусування» нараторів-жінок змінився з позитивного на негативний, в той час як у нараторів-чоловіків продовжують переважати негативні емоції, а «стилістично-знижена

лексика стає нормою вираження негативних емоцій» (с.187). Хотілося б уточнити, як дисертантка може пояснити виявлені розбіжності?

Висловлені вище міркування не ставлять під сумнів наукову концепцію дослідження, не впливають на новаторський підхід та загальне позитивне враження від роботи та не піддають сумніву її новизну. Сформульовані дисертанткою висновки слугують підґрунтям для подальших розвідок і засвідчують, що обрана тематика є на часі. У цілому рецензована дисертація свідчить, що її авторка має ґрунтовну лінгвістичну компетентність та ерудицію, на високому рівні аналізує, обґрунтовує й вмотивовує обрані підходи, висловлюючи при цьому свої міркування, пропонуючи нові підходи до розв'язання поставлених завдань, тим самим генеруючи й формуючи нові аспекти наукових пошуків.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Здійснений аналіз дисертації свідчить, що її авторка, Н.В. Цинтар, слідувала принципам академічної доброчесності, оскільки цитовані джерела мають коректні покликання на список використаних праць та джерел ілюстративного матеріалу. Крім того, непрямі цитати, твердження, ідеї та розробки, які належать іншим авторам також мають відповідні покликання на опрацьовані Н.В. Цинтар ресурси.

Висновки. Дисертація на тему «Категорія емотивності в англійській художній літературі ХІХ та ХХІ століття (гендерний аспект)» є самостійним та завершеним дослідженням, яке відповідає спеціальності 035 Філологія (галузь знань 03 Гуманітарні науки) та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п.п. 9, 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167 (зі змінами від 21 жовтня 2020 р.), а також п. 2 «Вимог до

оформлення дисертації», затверджених Наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами від 31 травня 2019 року), а його авторка – Наталя Василівна Цинтар заслугоує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія (галузь знань – 03 Гуманітарні науки).

Офіційний опонент:
кандидат філологічних наук, професор,
професор кафедри теорії та практики
перекладу з англійської мови,
Запорізького національного університету

О.Л.Клименко

Підпис Клименко О.Л. завідує

ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
Запорізький національний
університет

О.А. Троценко